

La fe del saurí

JORDI PLAY

Pere Sanromà, saurí de Vespella de Gaià, marca un lloc on, diu, hi ha tres corrents subterranis d'aigua.

Són tan antics com la història, però la seva història sembla a punt d'acabar. La ciència no se'ls creu. Ells insisteixen que hi ha un marge d'error, però les proves fetes no els donen més encerts que els que corresponen al pur atzar. Gent de bona fe està segura que té aquesta capacitat, però els científics expliquen que l'anomenat *efecte ideomotor* pot provocar inconscientment un moviment muscular imperceptible als qui ho proven, fins i tot si són escèptics. La resta, afirmen els científics, pot ser fruit de l'experiència acumulada sobre el terreny, que els permet de llegir sobre el paisatge l'alfabet de la hidrogeologia.

És cert que els saurins han trobat la majoria dels pous del país i que molts pouaires s'encomanen a un saurí per a començar a buscar aigua. L'antropòloga Rosa Maria Canela, autora de *Bruixots de l'aigua. Els saurins a Catalunya* (editat enguany pel Centre de Cultura Popular i Tradicional) i impulsora de la primera Trobada de Saurins de Catalunya –que va tenir

lloc a Tarroja de Segarra el propassat 18 de setembre–, els atribueix la troballa del 80% dels pous del país. Abans en deien rabadomàntics i ara es fan dir radioestesistes i, a la primera Trobada de Saurins de Catalunya, a Tarroja de Segarra, van mostrar com 'marquen' l'aigua amb varetes de fusta o pèndols. Però ningú no va fer cap pou per a confirmar-ho. Són un ofici antic i tradicional, però no han superat mai cap examen científic. Sempre treballen en un entorn conegut.

lloc a Tarroja de Segarra el propassat 18 de setembre–, els atribueix el 80% dels pous del Principat i diu que molts hidrogeòlegs, "amb la boca petita", els reconeixen un do (vegeu entrevista a la pàgina 46). Aquest do, els saurins l'anomenen de maneres diverses, segons que es vulguin situar més ençà o més enllà de la màgia. A la taula rodona que va tenir lloc a Tarroja per

a començar la trobada, cadascun dels nou saurins que hi participaven la va descriure d'una manera. Per a Antoni Amigó, d'Artesa de Segre (Noguera), és una "tècnica". Per a Jordi Vendrell, que és pouaire com el seu fill, i venia de Reus (Baix Camp), "la vareta és un mitjà i tots hem vist que ha fallat alguna vegada: sabem que no és una ciència certa". En Jordi Vendrell fill

JORDI PLAY

Un veï de Tarroja de Segarra, en Salvador, amb les dues varetes de coure que li assenyalen un corrent d'aigua.

reconeix que “fins que no fas el forat no ho saps del cert”, una sentència lògica que empiparà de veritat alguns dels seus companys de presentació. En Jordi Sugranyes, també de Reus, potser hi posa més pa que formatge quan assegura que aquesta habilitat dels saurins “és una vibració que ens donen a les persones que en una vida passada ja havíem tingut aquestes coses”, quan afirma que la sinestèsia li permet de captar que “estem acompanyats” i, sobretot, quan explica que va albirar un ovni a Montserrat, en el discurs més esotèric. Una teoria potser no tan diferent de la d'Alejandro Mir, que, tot i que la targeta el defineix com a “prospector tel·lúric” que fa “psicodiagnòstic radioestèsic”, té un discurs més estructurat sobre el tema, com a bon argentí que és: “La Mare Terra emana una sèrie d'energies, radiacions, que puguen en vertical. Vaig començar a captar vetes d'aigua subterrània i em vaig adonar que les vetes d'aigua subterrània, quan passen sota la terra, creen una ruptura elèctrica i una diferència de potencial, diferència

que es pot captar amb aparells electrònics però que el saurí també pot mesurar perquè té uns bioreceptors interns, uns receptors biològics de percepció (per dir-ho d'alguna manera) psíquica: som capaços de trobar aigua de la mateixa manera que els elefants o els coloms en poden localitzar, tot i trobar-se a centenars de quilòmetres de distància.”

Aquesta teoria no s'adiu gaire, però, amb una de les habilitats que els saurins exposen entre el seu ventall d'ofertes endevinatòries. A més de trobar aigua sobre el terreny, poden trobar moltes altres coses –persones desaparegudes, tresors, vetes de minerals– sobre un mapa. Allò que podia tenir una explicació física complexa –mai no comprovada, però possible– es perd, com l'aigua entre els dits, en el moment que l'allunyes físicament de l'indret on busques. Un pèndol girant sobre la terra seca pot fer dubtar algun escèptic; un pèndol sobre un mapa sembla simple esoterisme.

La Trobada de Saurins programa, després de la taula rodona, un experi-

ment sobre el terreny. Els participants a la trobada surten en grups de vuit o deu persones per a acompanyar els saurins en una cerca pels camps de la rodalia de Tarroja. Aquest poble de 175 habitants bull, aquest diumenge de setembre. A la trobada s'hi han inscrit 200 persones, molts dels quals veïns de Tarroja, però un centenar llarg ha vingut de fora. Tot i pertànyer a la Segarra, on el secà és el paisatge predominant, Tarroja és envoltada d'hortos –petits i modestos però ben fèrtils– i el riu Sió que els rega. No serà difícil de trobar-hi una veta d'aigua. D'“energia tel·lúrica” també n'hi deu haver a doll: en una masia propera s'hi va instal·lar ja fa uns quants anys un indi *hopi* vingut dels Estats Units que hi ha instal·lat un gran tipí i, segons que diuen, fa de guru del menjar macrobiòtic i de més ofertes a mig camí entre l'espiritualitat exòtica i la postmodernitat.

Gent de bona fe. Bufa el vent i el professor de radioestèsia tel·lúrica demana concentració. Li ha tocat de començar l'exposició sobre les arts sau-

rines enmig d'un camp de futbol (variant del futbol) amb terra de ciment, un escenari poc adient. Així i tot, ja ha localitzat tres llocs per on passen vetes d'aigua. Els assistents se l'escolten amb interès i un parell o tres ja tenen un pèndol, una vareta de fusta de lledoner –amb forma d'i grega, com toca– i dues varetes de coure –facilitades per l'organització, perquè són “molt més sensibles”; “massa sensibles”, segons Alejandro Mir. En Miquel i la Taga, dos nens petits, arrabassen les varetes de coure, que tenen forma d'ela majúscula, amb la base de quatre dits per a agafar-les i una alçada de tres pams. Caminen amb els braços estirats i les varetes –una a cada mà– apuntant al front. Efectivament, arribats a un punt, cap al centre del camp de futbol, se'ls belluguen totes dues i tanquen una trajectòria convergent fins que queden l'una sobre l'altra, perpendiculars a la seua posició inicial. Continuen caminant i les varetes es tornen a separar. Li passa a un nen. Després a l'altre. Sempre en el mateix punt. Les agafa el fotògraf d'EL TEMPS i les varetes s'entesten a ajuntar-se novament sobre la mateixa vertical. Ho provo jo i la primera vegada no passa res. “Les agafa massa fort”, crida en Miquel. Més que subjectar-les, les recolzo a la mà assegurant que siguin paral·leles a terra només amb la pressió del polze. Torno a passar i funciona. Pot ser una veta d'aigua? “Pot ser un cable elèctric?”, diu el fotògraf. Tractant-se de coure, és possible. Tots els que ho hem fet jurariem que no hem provocat cap moviment. La ciència pots ser no diria això mateix.

El 1812 li va passar això al químic Michel-Eugène Chevreul. Però ell va fer un experiment per a esbrinar quines eren les raons que feien que el pèndol, que subjectava amb una mà, es mogués sobre alguns cossos (un bloc de metall o un cossi amb aigua) i aquest moviment s'aturava de sobte quan se situava un objecte (un vidre, per exemple) entre aquests objectes i el pèndol. Com recull el llibre *Fes-te bruixot, fes-te savi*, del Nobel de física Georges Charpack i Henri Broch (editat en català per Pagès Editors, el 2004), Chevreul reconeixia, en una carta a André-Marie Ampère, que el pèndol actuava com li havien anunciat, tot i el seu escepticisme: “La meva

JORDI PLAY

Un dels saurins que van assistir a la primera Trobada de Saurins de Catalunya que va tenir lloc el 18 de setembre passat. A sota, varetes de fusta de lledoner.

JORDI PLAY

sorpresa va ser gran quan, després d'haver agafat amb la mà esquerra una placa de vidre, un tros de resina, etc. i d'haver col·locat un d'aquests cossos entre el mercuri i el pèndol que hi oscil·lava damunt, vaig veure com les oscil·lacions minvaven l'amplitud i es deturaven completament. Quan vaig retirar el cos interposat, les oscil·lacions prosseguien i es deturaven novament, quan hi interposava el mateix cos. Aquesta successió de fenòmens la vaig repetir un munt de vegades, amb una constància vertaderament notable, ja fos tot sostenint jo el cos intermediari o sostenint-lo una altra persona.”

Per a mirar d'explicar el fenomen, Chevreul es va fer un suport de fusta on recolzava el braç i va veure que, com

JOEHL PLAY

“No hi ha cap empresa perforadora que no compti amb un saurí”

L'antropòloga Rosa Maria Canela (Cabra del Camp, Alt Camp, 1973) és autora de *Bruixots de l'aigua. Els saurins a Catalunya* (Centre de Cultura Popular i Tradicional, Generalitat de Catalunya, 2011) i impulsora de la primera Trobada de Saurins de Catalunya a Tarroja de Segarra.

—Per què heu fet un llibre de recerca etnològica sobre els saurins?

—Era un tema que m'interessava molt i no s'havia tractat, cosa sorprenent.

—És curiós que els estudis de cultura popular encara no s'hi hagueren dedicat.

—Hi havia estudis més globals, però és un camp apassionant des de la mirada de l'antropologia. Anar a entrevistar-los era un goig.

—Quanta gent heu entrevistat?

—Vint informants. Divuit saurins, la filla d'un saurí i una altra persona que n'havia coneguts molts. N'hi ha de tot arreu, però sobretot de les comarques tarragonines, que és la meua zona.

—Des del punt de vista científic està en...

—Hi ha una mirada molt cauta sempre.

—N'éreu conscient, que era un tema rebutjat?

—Sí. Per això vaig entrevistar un cap de l'Agència Catalana de l'Aigua, Josep Maria Niñerola, per a tenir la seva visió. I explica que ha conegut molts saurins i que els té un cert respecte. La ciència i la manera de fer dels saurins s'han respectat i de vegades, en temes complicats, quan hi hagut encerts dels saurins, ho reconeixen, ni que sigui amb la boca petita. Anys enrere va haver-hi un hidrogeòleg, Bartomeu Darder, que també era saurí. I n'hi ha hagut més casos. Passa que no en fan exhibició, ho fan de manera complementària.

—Potser no ho diuen per por...

—Perquè pensen que els trauria credibilitat, sí.

—En un objecte tan complicat, com plantegeu la recerca?

—La recerca parteix de la curiositat,

més ben recolzada estava la mà sobre el suport, menys moviment s'hi observava. “A partir d'aquest fet —explica

Chevreul—, vaig pensar que era molt probable que algun moviment muscular, que feia inconscientment, provoca-

va el fenomen i havia de prendre-ho ben en consideració, perquè tenia el record, un xic vague, d'haver-me trobat en un

bàsicament. El meu avi matern ho era. No el vaig conèixer, però a casa sempre ho deien. A la Fatarella sempre em deien: “El teu avi sempre anava amb el bastó.” Sempre buscava aigua. Això és una cosa que et queda. Un veí del meu poble també ho era i, per curiositat, em vaig plantejar d’anar més enllà i respondre preguntes: qui són els saurins? Com ho fan? Els ho ensenya algú de la família? La veritat és que la diferència entre el projecte de recerca i els resultats demostra el gran desconeixement que d’entrada en tenia. Jo pensava que tot començava i s’acabava amb l’aigua subterrània, però busquen persones desaparegudes, objectes, tresors, restes arqueològiques. Amb les imatges del Tintín...

—**El professor Tornassol.**

—Exacte. No ens és un personatge estrany. I per als qui som de poble encara menys. Als pobles sempre n’hi ha haguts. Era una persona present i que tenia una funció social com alguns altres oficis.

—**També heu trobat molta bibliografia i antecedents històrics a Grècia o Egipte.**

—Sobretot he buscat antecedents històrics. Hi ha molts manuals interessants de principi del segle XX, dels anys 20 i 30. A Catalunya destaco Sant Magí de la Brufaganya, que reivindico com el sant saurí per antonomàsia. Només cal mirar-ne una estampa per a veure’l amb bastó i aigua. És un sant lligat directament a l’aigua.

—**A més, expliqueu la història de com dona nom al riu Gaià.**

—Sí. Llança la gaiata i allà on cau hi brolla un riu que es diu Gaià per la gaiata del sant. I també com fa brollar aigua de la roca per a associar els seus perseguidors, i allà s’hi fa el santuari de Sant Magí. Les recerques sempre són limitades. Jo m’hi he dedicat vuit mesos, perquè això tampoc no pretenia ser una tesi. És una recerca que, a més, permet d’analitzar coincidències amb més cultures. A la trobada volíem portar un saurí del Brasil.

—**També expliqueu que, entre els maputxes, els saurins tenen molta importància dins el grup.**

—En tribus concretes és qui té el poder de guarir, qui té contacte amb la divinitat. És qui pot fer alguna cosa que els altres no poden fer i porta un benefici. Aquest contrast amb les altres cultures seria interessant. A Andalusia també n’hi ha molts. És una figura molt estesa pertot arreu.

—**Dels Països Catalans n’heu trobat molta bibliografia?**

—Hi ha traduccions d’autors alemanys, francesos i italians al castellà. En català hi ha el que va fer en Darder, que també era hidrogeòleg, però en Sebastià d’Arbó, l’avi del qual era saurí a les Terres de l’Ebre, no va escriure res específic sobre el tema. No hi ha gaire treball escrit. S’ha transmès molt oralment, aquesta tradició. Però de segur que algú dels que han vingut a la trobada, d’aquí a uns quants anys se’n farà, perquè la gent que ho veu ho vol provar i així s’hi van sumant. No hi ha una iniciació gaire planificada. És tot més simple. Si veuen que els funciona ho van provant i provant fins que un dia es llancen a marcar pous. Ho fan per un sentit de la responsabilitat que implica trobar aigua.

—**Potser sortiran saurins de la trobada, però és evident que la importància i el prestigi del saurí durant el segle XX ha minvat molt.**

—Sí.

—**Hi ha més maneres de trobar aigua.**

—Però no hi ha cap empresa perforadora que no compti amb un saurí. A més, és interessant perquè tenen sempre saurins locals. Si una empresa vol fer un pou a Osona, es posa en contacte amb un saurí d’Osona. No els interessa un saurí que vagi voltant pertot arreu. Aquest coneixement empíric és important i les empreses de perforació ho tenen en compte.

—**Això vol dir que aquest coneixement del saurí local sobre la seva terra és el primer coneixement que els acosta a la font d’aigua?**

—Sí.

—**Més enllà d’aquest component màgic que fan servir.**

—Sí. Aquest component màgic és el que de vegades emmascara la seva feina. Però jo el reivindico. Amb una trobada com aquesta hem fet normal una cosa que no ho era. Han passat de tenir prestigi a fer-ne caricatures. Durant mil·lennis han estat una figura cabdal de la cultura i ara se’ls ha de mirar amb interès. Ells han fet una aportació important. Que hi puguem estar d’acord o no, o hi creguem o no, no és tan important com el fet de la seva existència i de la feina que han fet, que és marcar molts i molts pous. Si tinguéssim un mapa de pous dels Països Catalans, és increïble la quantitat de pous que hi ha. De tots aquests, la majoria els han marcats els saurins. A més a més, abans molts saurins també feien els pous, que és una feina perillosa i dura. Molt dura.

—**En molts casos barregen la cerca d’aigua amb moltes altres cerques i, fins i tot, hi havia un ponent que havia vist un ovni. Això no treu credibilitat al personatge?**

—És com tot. Dins un col·lectiu hi ha una mica de tot i el dels saurins és un col·lectiu molt divers. Costa, fins i tot, posar-los d’acord en coses tan bàsiques com la manera de trobar aigua o de calcular els litres d’una veta. A més, hi han arribat de maneres molt diferents. N’hi havia un que parlava, fins i tot, de radioestèsia espiritual. Jo penso: si al teu avi o al meu els haguessin parlat d’aquestes coses, la paraula *radioestèsia* ja els hauria fet por. Al senyor d’Artesa que li parlen de radioestèsia ja no li fa el pes.

—**I rabdomància no diguem.**

—Sí. Però és normal. També som en un món en què la paraula *energia* és pertot arreu i hi acaben arribant. Entren al món del creixement personal, després cap a la sanació, etcètera. Són molt diverses les maneres d’arribar-hi. Jo al llibre em centro en la cerca d’aigua, però hi ha moltes coses.

estat una mica particular, quan els ulls seguien les oscil·lacions que descrivia el pèndol que mantenia a la mà.”

Chevreur va fer una altra prova amb els ulls tapats. “Mentre el pèndol oscil·lava per damunt del mercuri, se’m va

posar una bena als ulls; el moviment aviat va disminuir, però, tot i que les oscil·lacions fossin febles, no dismi-

“La vareta, per a mi, és com una filla muda”

Antoni Amigó (Artesa de Segre, Noguera, 1934) és saurí de fa 25 anys. Diu que amb la vareta pot saber la profunditat, el cabal i si l'aigua és bona o dolenta.

—**Per què us vau fer saurí, vós?**

—De tota la vida que tenia al cap que necessitava aigua per a regar les meves finques. Em vaig assabentar d'això dels saurins i em va dir un amic que ja m'ho vindria a mirar, que ell tenia prou ofici. Jo no hi creia, llavors, però ell em va trobar un bon lloc on s'encreuaven dos corrents d'aigua subterrànica. Com que érem molt amics, m'ho vaig creure, però a més el vaig posar molt a prova i m'ho va encertar tot. Al cap d'un any li vaig fer fer el pou i hi va sortir molta aigua.

—**Quina edat teníeu?**

—D'això fa 26 o 27 anys.

—**Cinquanta anys. Ja no éreu pas cap criatura.**

—Ja era gran. Però tenia ganes de renovar la vinya i fer-li un reg gota a gota com Déu mana. Per això el vaig fer buscar. Com que va sortir tanta aigua, vaig pensar si jo fóra bo, i vaig voler provar-ho. Vaig agafar unes varettes que portava ell, i un pèndol, vaig començar a provar-ho i provar-ho i des de llavors ja no he parat més. Fa 27 no hi creia però quan vaig veure que em funcionava m'hi vaig aficionar. Ho vaig agafar com un *hobby*: els dies de festa me n'anava per les serres o a veure fonts per mirar d'on venien els corrents. I cada hivern tenia costum de comprar un llibre per a saber-ne més.

—**Per què a l'hivern?**

—Perquè feia de pagès i a l'hivern tenia més temps.

—**No hi ha pas gaires llibres sobre el tema.**

—En vaig arribar a tindre deu o dotze. Però al final vaig veure que tots deien el mateix i que era cosa de practicar. Vaig anar practicant i cada dia més i cada dia em funcionava més. Fins i tot, de bon principi, per a saber si hi havia aigua en una finca, havia de recórrer com a mínim la meitat de la terra a peu, però ha arribat un moment que ara, només posant-me a la punta de la finca, ja localitzo, per gran que sigui el terreny, si hi ha corrents o no.

—**Això pot ser perquè coneixeu molt bé la terra i ja intuïu per on poden passar els corrents?**

—No, no, perquè, ja dic, no hi creia. Tampoc no hauria arribat a pensar mai que hi hagués tants corrents subterrànica. Fins i tot han arribat a dir que hi ha més aigua a sota terra que la que es veu a sobre. Costa de creure, però potser sí. Va arribar un moment que em semblava que això de l'aigua ja era massa fàcil—que no ho és mai, eh, de fàcil—, però em vaig decantar bastant per anar a trobar unes altres coses. Vaig buscar llibres de radioestèsia i he buscat animals perduts, cotxes robats, motos, tot el que explicaven els llibres que es podia arribar a trobar... Persones perdudes...

—**I n'heu trobada cap?**

—No he estat de sort. Amb animals, sí. Amb persones, no he acabat d'estar de sort. M'ha marcat, des de casa estant, la direcció que hi havia una persona perduda, però al final no he pogut acabar d'arribar a trobar-la. Sigui pel que sigui, sigui perquè m'han atabalat, sigui perquè algú m'ha portat la contra—que et portin la contra és molt dolent, perquè això és tan sensible...

—**Què ho fa, que tingueu aquesta facultat de trobar aigua?**

—Segons que diuen els llibres, això és el sisè sentit que tenim nosaltres. És un sentit que no fa treballar quasi ningú; uns quants que som. I, mira, si guanyes alguna coseta i fas bé a la gent ja està bé. Perquè això de descobrir aigua és donar vida.

—**Us heu guanyat la vida amb això?**

—No. Jo sóc pagès i tinc finques i amb això no hauria pogut viure. Això ha estat una ajuda. És més la il·lusió que no els quartos que et donen.

—**Què demaneu per trobar aigua?**

—Segons la zona. Si m'he de traslladar amb cotxe és més car. 80 o 90 euros si no he de conduir. Si l'he d'agafar, només a tretze quilòmetres, cobro 100 euros. I si vaig una mica més lluny, 120.

—**Vós sou d'Artesa de Segre, a la Noguera. Què aneu, fins al Segrià o les Garrigues?**

—Sí. A Tàrraga mateix, cobro 120 euros. Cap amunt, a Solsona, o, més amunt, a la part de Tremp, ja cobro 120 euros. No, si és una misèria. Qualsevol s'ho gasta en un dinar. Tot sigui dit que, si tenim una mica de sort, estem en contacte amb una empresa que si la gent que m'ha contractat—que no hi estan obligats—els fa fer el pou a aquesta empresa, l'empresa ens dona un petit tant per cent. Anys enrere potser hi havia algú que encara en vivia, però ara s'ha posat molt malament.

—**Per què porteu un altímetre de polsera?**

—L'altímetre és, segons el lloc on vaig, per a saber la profunditat on hi ha el pou. Sembla que no pot ser, però hem fet pous al cap de la cresta d'una serra, tot i que semblaria que els hem de trobar a baix al fons. Llavors l'altímetre ens ajuda, en llocs on hi ha molta

Chevreul va demostrar el 1812 que hi ha moviments musculars que no controlem conscientment, l'efecte 'ideomotor'

núien sensiblement per la presència dels cossos que, en els primers experiments, m'havien semblat que el deturaven. A l'últim, a partir del moment en què el pèndol es va quedar quiet,

JORDI PLAY

barrancada, a saber quina profunditat ha de tenir el pou. Amb la vareta —et pots equivocar de més o de menys—, localitzem la profunditat, el cabal i si l'aigua és bona o dolenta. Fem les tres aigües, la potable, la salada i la crua.

—**Com ho sabeu, si és bona o dolenta?**

—Això de mirar la qualitat de l'aigua ho faig jo, perquè qui s'hi dedica no l'interessa dir-ho. Als empresaris els interessa fer forats. Però com que jo no he de viure d'això...

—**Un altre potser els dirà “jo he trobat aigua i, si és salada, és problema vostre”?**

—Això mateix. Un altre diu: “Fem un altre forat.” N'hi ha que han fet quatre o cinc forats a la seva finca. Diuen que és més dolenta la borrarxera

d'aigua que no la borrarxera de vi. El propietari, si li convé l'aigua, no para, no para.

—**Vós què sentiu quan trobeu aigua?**

—No...

—**Dèieu que sou molt sensible.**

—Potser hi ha gent que són més sensibles. Diuen que poden treballar sense vareta o pèndol. Jo alguna cosa sento quan el corrent és més a prop, però treballo amb la vareta. Sempre m'ha anat molt més bé la vareta que no el pèndol. Hi tinc molta confiança. La tinc com si fos una filla meva muda. Ella em marca alguna cosa i jo l'he d'entendre, i això es fa a base de pràctica. Ara em considero un saurí acabat, d'ofici i per la salut.

—**No buscareu més?**

—Ho hauria de deixar. Per la salut. Em perjudica. He estat molt malalt. Fa deu anys que vaig arribar a punt de dinar-la. I vaig estar dos anys que no vaig poder treballar. Ho hauria de deixar per la salut. M'afecta.

—**El cor?**

—Més aviat el cap. Em vénen com marejos. Noto que no se'm posa bé. I, a més, l'edat. De caminar ja se'm cansen molt les cames. Sort tinc que puc fer molt dins del cotxe. Des de dins d'un cotxe puc trobar els corrents.

—**Teniu cap alumne? Heu ensenyat l'ofici a ningú?**

—No. Tinc un nebot que voldria que n'apregués, perquè si algú té necessitat de trobar aigua, que en sàpiga. L'aigua és vida.

encara el vaig sostenir durant un bon quart d'hora damunt del mercuri sense que es tornés a posar en moviment i, durant aquest període, sense que jo me n'adonés, s'havia interposat i retirat

diverses vegades tant el plat de vidre com la resina.”

El químic conclou que “hi ha un lligam íntim establert entre l'execució d'alguns moviments i l'acte de pen-

sament que li és relatiu, encara que el pensament no tingui res a veure amb la voluntat que mana els òrgans musculars. Per aquest motiu els fenòmens que he descrit em semblen

LOBDI PLAY

Demostració de Pere Sanromà, a sota amb gorra, entre els assistents a la trobada de saurins.

LOBDI PLAY

interessants per a la psicologia i fins i tot per a la història de la ciència; demostren que fàcil que és de prendre il·lusions per realitats, cada cop que ens ocupem d'un fenomen en què els nostres òrgans participen, i sempre en circumstàncies que no s'han analitzat prou.”

Amb el seu experiment, Chevreul exculpa tothom de la creença certa que el pèndol es mou sol: “Ara es pot entendre sense dificultats que gent de bona fe, i a més espavilada, a vegades recorre a idees quimèriques per explicar fenòmens que no s'escapen del món físic que coneixem.”

La ciència contemporània, mitjançant la psicologia, fa servir el terme *efecte ideomotor* per a definir aquells moviments que es realitzen inconscientment per un estímul determinat, de la mateixa manera que se'n ericen els pèls amb el fred o certes emocions. D'aquesta manera expliquen fenòmens aparentment paranormals com la *ouija*, la radioestèsia o, fins i tot, l'escriptura automàtica. El terme el va encunyar el fisiòleg William Carpenter per a explicar la *ouija* i diversos científics de prestigi, com Michael Faraday o William James, han afinat aquests experiments sobre moviments musculars inconscients.

Gent de bona fe, com els saurins, poden creure que el pèndol es mou per una veta d'aigua, tot i que la raó siga un moviment inconscient que –potser?– amb la pràctica es va consolidant.

L'aigua al fons del pou. A la primera Trobada de Saurins, cada grup va veure moure la vareta, girar el pèndol o sacsejar frenèticament el rellotge de

butxaca allà on se suposava que hi havia aigua. Molts ho van experimentar. Però no es va fer cap pou per a comprovar si l'aigua hi era.

Des dels experiments de Chevreul ençà, la ciència ha posat a prova els radioestesistes i mai no n'ha tret conclusions favorables als saurins. Ho va fer James Randi, un canadenc prestidigitador i defensor de l'escepticisme científic, que es dedica a desmuntar els trucs de mags, escapistes i esotèrics. I es va provar també el 2001 a Niça en el marc del premi Desafiament Internacional, que oferia 200.000 euros a qualsevol persona "que pogués demostrar un fenomen paranormal". Com explica el llibre *Fes-te bruixot, fes-te savi* només s'hi va presentar un saurí, però no va poder endevinar més que dues vegades de vint intents per quin tub passava l'aigua en un circuit ocult amb deu canonades. "S'havia complert –com diuen els autors– l'atzar i el total fracàs de la pretesa detecció d'aigua amb la vareta. La decepció del cercador, dit de passada ben simpàtic i carregat d'una bona fe de la qual no dubtava ningú, era evident. La incomprensió del seu fracàs era total."

Per què, doncs, els saurins han trobat la majoria de pous? L'hidrogeòleg Josep Maria Niñerola parla, a *Bruixots d'aigua*, de "geologia implícita": "Hi ha molt de saurí que és un gran pràctic, que és una persona que està fent

Taula rodona que va obrir la primera Trobada de Saurins de Catalunya. Uns 200 assistents van omplir la sala de l'Ajuntament de Tarroja de Segarra.

geologia implícita encara que no ho sàpiga, perquè coneix el pou d'un i de l'altre, i al final té una composició mental que fa que tingui un coneixement

del terreny [...], però a aquesta persona la portes a una altra banda i no en té ni idea [...]. Allò que li valia, aquí ja no li val."

Quan el saurí diu on s'ha de fer un pou, els pouaires excaven allà mateix, no un metre més enllà o més ençà. I, si troben aigua, només fan un pou. No comproven després si hi ha més aigua un metre, o deu o vint més enllà. El pou ja és fet, el pagès té l'aigua i el saurí conserva la fe.

Àlex Milian

El 2001, a Niça, un saurí va participar en un experiment científic: 2 encerts en 20 intents.

Breus

La Gatenera d'EL TEMPS, a l'elit de l'humor gràfic

Aquest setmanari té un bon motiu d'orgull. Dos acudits de l'il·lustrador de la casa, el Gat Invisible –pseudònim de Salvador Llosà–, han estat seleccionats per a aparèixer al catàleg que arreplega el millor humor gràfic del planeta. El catàleg es publica amb motiu de la celebració del World Press Cartoon 2011 a Sintra (Portugal), una cimera anual que aplega els mestres de la caricatura i l'humor gràfic més prestigiosos, en què participen, per exemple, el *Courrier International*, *Le Monde*, *Clarín*, *Financial Times* o *The Economist*. Les gateneres seleccionades per a aparèixer al catàleg –una per a la secció d'humor i una altra per a la secció d'editorial– van ser publicades el febrer i el març del 2010 i fan referència als intents de França i Alemanya d'aturar la crisi de l'euro i a l'augment de l'edat de jubilació.

Una de les gateneres seleccionades

La Sagrada Família podria estar acabada el 2027

Sembla que finalment podria haver-hi una data aproximada per a enllestir la gran obra mestra d'Antoni Gaudí. Podria culminar-se d'aquí a 15 o 17 anys, "si no hi ha res de nou". Ho va assegurar el president del patronat del temple, Joan Rigol, que admetia, però, que es tracta d'una dada "purament subjectiva". Rigol també va anunciar que deixaria el càrrec perquè "s'han complert els objectius que es van marcar". D'una altra banda, el patronat activarà un sistema de prevenda d'entrades per internet, per a evitar les cues.